WĘDROWNICY

O CZYM WĘDROWNIK WIEDZIEĆ POWINIEN

ZHP
GŁÓWNA KWATERA HARCERZY
LONDYN 2026

Na podstawie pierwszego wydania opracowanego przez hm Bogdana Szwagrzaka, uzupełnionego w trzecim wydaniu przez hm Mariana Ścicińskiego, obecne czwarte wydanie zostało opracowane przez hm Michała Nalewajko.

Do druku przygotował
hm Andrzej Borowy

Okładkę projektował
hm Józef Mrozek

Wydanie czwarte uzupełnione
Londyn 2026

© ZHP – London 2026

Przedmowa do Wydania Czwartego

Drodzy Druhowie,

Z książeczki „Wędrownicy” dowiecie się wszystkiego o czym wędrownik wiedzieć powinien.

Książeczka dzieli się na dwie główne części. Pierwsza część zawiera streszczenie obecnie obowiązującego Regulaminu Wędrowników, a więc prawidła, których wędrownik musi się trzymać w swej pracy harcerskiej. Druga część, to dodatkowe informacje, pomysły i uwagi. Znajdziecie tu rady różnych Starych Włóczęgów, wzięte z wieloletniego doświadczenia na własnej skórze podczas przeżyć wędrowniczych.

Wędrownik to harcerz, który sam szuka przygody – a do tego potrzeba nie tylko własnej inicjatywy i „fantazji” ale i pomocnych wskazówek „starszych braci”.

Życzymy Wam, aby ta książeczka była w Waszych rękach jakoby kompas, dający dobry i pewny kierunek na wszystkich ścieżkach wędrówki życia harcerskiego.

Czuwaj!

Główna Kwatera Harcerzy

Londyn 2018 rok

© ZHP – London 2026

Spis treści

CZĘŚĆ PIERWSZA
STRESZCZENIE REGULAMINUWĘDROWNIKÓW 8
I. NAZWA 8
II. UCZESTNICY 8
III. ORGANIZACJA 9
IV. ZAŁOŻENIA IDEOWO - PROGRAMOWE 10
V. STOPNIE HARCERSKIE 11
VI. SPRAWNOŚCI 12
VII. MUNDUR I ODZNAKI 12
VIII. SZCZEBLE WĘDROWNICZE 14
BRĄZOWA SZYSZKA - WĘDROWNIK ŁAZIK 16
SREBRNA SZYSZKA - WĘDROWNIK WŁÓCZĘGA 17
ZŁOTA SZYSZKA - WĘDROWNIK ARCY-WŁÓCZĘGA 18
FORMULARZE 20

CZĘŚĆ DRUGA
INFORMACJE DODATKOWE 24
WTAJEMNICZENIE 24
PROGRAM PRACY WĘDROWNIKÓW 27
PRACA NAD SOBĄ 28
SZUKANIE MIEJSCA W SPOŁECZEŃSTWIE 28
SŁUŻBA 30
PRACA W DRUŻYNIE 34
KSZTAŁCENIE INSTRUKTORSKIE 37
WSPÓŁPRACA Z WĘDROWNICZKAMI 37
AKCJA LETNIA 38
OBOZY STAŁE „GŁÓWNE MIEJSCE POSTOJU” 40
OBÓZ WĘDROWNY 45
HIGIENA MARSZU 47
GOSPODARKA NA OBOZIE WĘDROWNYM 49
EKWIPUNEK WĘDROWNIKA 52
WYPOSAŻENIE OSOBISTE 52
SPRZĘT PATROLU 54
WYKAZ ŹRÓDEŁ 57

© ZHP – London 2026

CHOĆ BIEDY DWIE...

Choć biedy dwie, nasza wszak młodość jest,
Weselmy się, bo to jest życia treść.

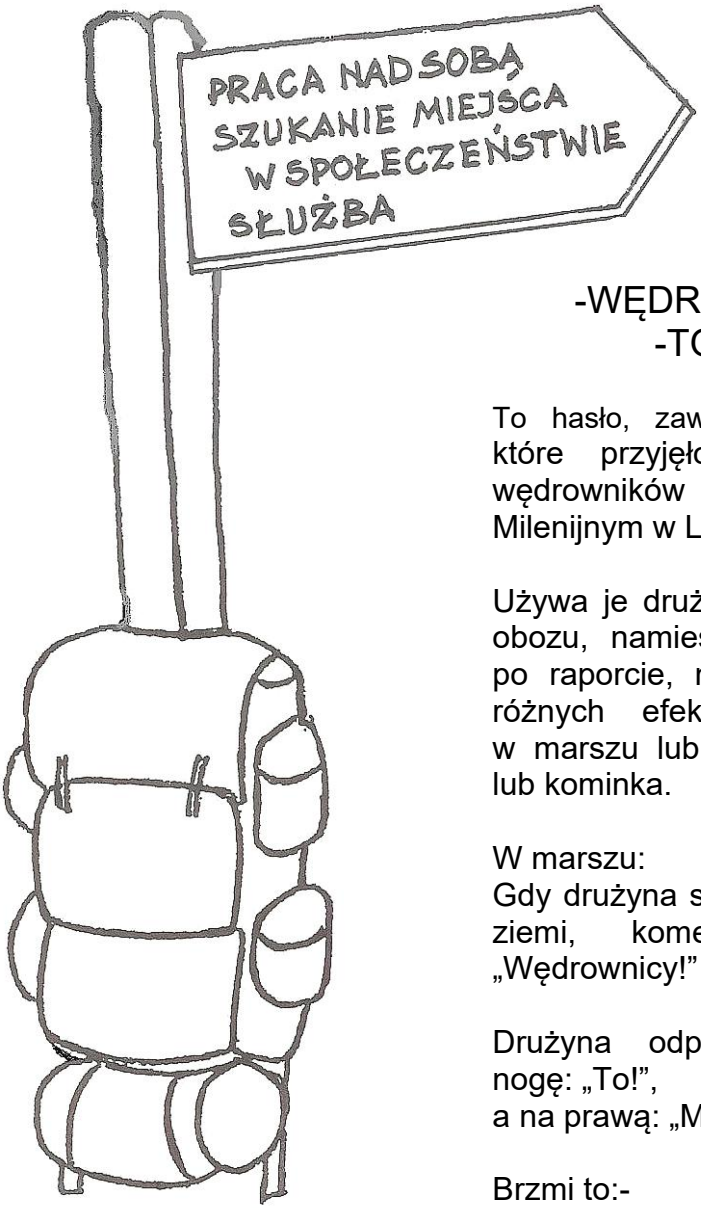
Choć często źle i choć pusty mam trzos,
Nie wątpię, że wnet poprawi się los.

Bo do nas, starych włóczęgów,
Cały należy szeroki świat,
A każdy spotkany łazik, byle morowy,
Zawsze nam brat.

A więc, a więc w świat ruszamy dziś znów,
Spotkamy się tam, gdzie zachodzi nów.

© ZHP – London 2026

-WĘDROWNICY!...
-TO...MY!

To hasło, zawołanie i powitanie, które przyjęło się w obozie wędrowników na Zlocie Milenijnym w Lilford.

Używa je drużynowy, komendant obozu, namiestnik wędrowników po raporcie, na powitanie i dla różnych efektów dźwiękowych w marszu lub w czasie ogniska lub kominka.

W marszu:
Gdy drużyna stawia lewe nogi na ziemi, komenderujący woła: „Wędrownicy!”

Drużyna odpowiada na lewą nogę: „To!”,
a na prawą: „My!”

Brzmi to:-
-„Wędrownicy!”...
-„To!... My!”

© ZHP – London 2026

PIOSENKA WŁÓCZĘGÓW.

Gdy słońce na niebie, czy wieczór zapada,
Wędruje po świecie harcerska ballada.
I śpiewa włóczęgom w zielonych dąbrowach
Jak dobrze z balladą wędrować.

Usiądzie ballada przy ogniu wędrowca
I wrzuci do ognia gałązkę jałowca.
Kto raz się zachłysnął podobnym zapachem,
Ten nigdy nie uśnie pod dachem.

Wędruje ballada bez płaszcza i boso,
Zasypia z księżycem, a budzi się z rosą
I doli wędrowcy na żadną nie zmieni
Melodia szerokich przestrzeni.

Są inne piosenki: zapału, tęsknoty,
Wesołe melodie codziennej roboty,
A ona jest ptakiem, a ona jest wiatrem;
Harcerską tęsknotą za światem.

wg. M. Terlikowskiej

Piosenka zastępu
„Włóczęgów”

© ZHP – London 2026

CZĘŚĆ PIERWSZA: STRESZCZENIE REGULAMINU WĘDROWNIKÓW

I. NAZWA

Trzecia gałęź Organizacji Harcerzy nosi nazwę „Wędrownicy”.

II. UCZESTNICY

Członkiem Gałęzi Organizacyjnej Wędrowników zostaje harcerz w wieku około 15 lat, co zostaje stwierdzone rozkazem bezpośredniego przełożonego (drużynowego) lub hufcowego.

Przejście do gałęzi wędrowników może nastąpić w trakcie służby na życzenie kandydata za zgodą drużynowego lub na życzenie drużynowego ze zgodą kandydata. W kwestiach spornych decyduje szczepowy.

Nie później jak rok po przeniesieniu do jednostki wędrowników następuje „Obrzęd Wtajemniczenia”, obejmujący odnowienie Przyrzeczenia, właściwe wtajemniczenie, nadanie naramiennika i wręczenie Regulaminu Wędrowników i Szczebli Wędrowniczych.

Wędrownicy pozostający na funkcjach w gromadach zuchów i drużynach harcerzy mają prawo do udziału we wszystkich zajęciach i imprezach wędrowników swego szczepu, hufca i chorągwi, ale nie mają obowiązku.

© ZHP – London 2026

III. ORGANIZACJA

DRUŻYNA jest jednostką organizacyjną wędrowników. Drużyna wędrowników wchodzi w skład szczepu i nosi tą samą numerację co drużyna macierzysta harcerzy.

Minimalny stan przy zakładaniu jest 9 członków: 3 patrole po 3 wędrowników plus drużynowy wędrowników.

Drużyna wędrowników pracuje systemem patrolowym i sekcyjnym.

Na czele drużyny stoi drużynowy wędrowników, możliwie podharcmistrz, pożądane młody harcmistrz.

DRUŻYNY WĘDROWNICZE SPECJALIZUJĄCE SIĘ
W warunkach wybitnie odpowiednich i gwarantujących ciągłość pracy, Komendant Chorągwi może powołać do życia drużyny wędrowników, specjalizujące się, jako całość, w jednej dziedzinie - np. wodne, kolarskie, itp.

ZASTĘP WĘDROWNIKÓW jest zastępczą jednostką organizacyjną wędrowników i może istnieć przy drużynie harcerzy.

Zastęp podlega bezpośrednio drużynowemu harcerzy, ale posiada własny program pracy i pozostaje pod nadzorem programowym namiestnika wędrowników hufca.

Drużynowy harcerzy decyduje, czy zastęp wędrowników ma brać udział w zbiórkach drużyny, czy mieć własne zbiórki.

SAMODZIELNY ZASTĘP WĘDROWNIKÓW może powstać w miejscowości, gdzie nie istnieją jednostki harcerskie. Podlega bezpośrednio hufcowemu, pracuje jak zastęp wędrowników przy drużynie.

© ZHP – London 2026

PATROL składa się z 3 wędrowników, najbliższych przyjaciół lub kolegów.
Patrol jest jednostką wzajemnej samopomocy i kontroli w zakresie realizacji programu pracy drużyny i patrolu, ewentualnie zastępu wędrowników i patrolu.

SEKCJE tworzy kilku lub kilkunastu wędrowników o tych samych upodobaniach lub zainteresowaniach lub specjalizujących się w tej samej sprawności, na przykład: sekcja sportowa, techniczna, pływacka, kolarska, narciarska, motorowa, kuchmistrzowska, fotograficzna, instruktorska (szkolenie przewodników) itd.

Sekcje mogą mieć charakter przejściowy i być organizowane na określony przeciąg czasu, lub mieć charakter trwały, np. sekcja sportowa.

SAMOTNI WĘDROWNICY są wędrownicy, w których regionach zamieszkania nie ma jednostek wędrowników. Należą oni do najbliższej jednostki wędrowników albo do jednostki wędrowników szczepu, który opuścili.

IV. ZAŁOŻENIA IDEOWO - PROGRAMOWE

1. PRACA NAD SOBĄ
a. Samowychowanie, to jest poznanie siebie samego i świadoma, dobrowolna praca nad charakterem.
b. Samokształcenie, to jest praca nad zdobyciem umiejętności praktycznych i teoretycznych z różnych gałęzi swej nauki, a także uzupełnianie i pogłębianie programu szkoły.
c. Praca nad rozwojem i zdrowiem fizycznym.

ŚRODKI PRACY NAD SOBĄ:
- stosowanie Prawa harcerskiego w życiu codziennym w szerokiej i głębokiej interpretacji
- praktyki religijne i czytanie Pisma Świętego,

© ZHP – London 2026

- sumienność i samodzielność w pracy szkolnej,
- sprawności i szczeble wędrownicze oraz wyższe stopnie,
- wędrówki, obozy, złazy,
- higiena życia codziennego.

2. SZUKANIE MIEJSCA W SPOŁECZEŃSTWIE

a. To dążenie do zdobycia zawodu, stanowiska w zawodzie, szacunku i uznania środowiska.

ŚRODKI:
- wędrówki w mieście i na wsi w kraju pobytu i za granicą,
- wywiady gospodarcze i społeczne,
- udział w życiu towarzyskim, uroczystościach i obchodach,
- czytanie książek popularno-naukowych,
- kursy zawodowe.

3.SŁUŻBA

a. Szeroko pojęta służba Bogu, Polsce, bliźnim na rzecz organizacji harcerskiej.
b. Rzetelne wypełnianie obowiązków chrześcijańskich, obywatelskich, rodzinnych, zawodowych i społecznych.

Hasło.

"Szczęście otoczenia - naszym szczęściem.
Radość bliźniego - naszą radością".

V. STOPNIE HARCERSKIE

Wędrownicy dążą do uzyskania stopni Harcerza Orlego i Harcerza Rzeczypospolitej.

Uzyskanie stopnia Harcerza Rzeczypospolitej ma być wynikiem dojrzałości obywatelskiej i przygotowania do życia w całej pełni uświadomionego obywatela i Polaka.

Harcerz przechodzący do wędrowników nie mając stopnia ćwika, odbywa próbę na ćwika w ciągu pierwszego roku.

© ZHP – London 2026

VI. SPRAWNOŚCI

Wymagania na sprawności ujęte są w regulaminie wewnętrznym „Sprawności – Wędrowników”.

Wędrownik wybiera sprawności, które chce zdobywać i zgłasza wybór swemu przełożonemu.

Próbę odbywa przed komisją w Szczepie, Hufcu lub Chorągwi, której przewodniczącym jest podharcmistrz lub harcmistrz. Do próby dopuszcza przewodniczący komisji.

Próbę przeprowadza rzeczoznawca (ekspert, który nie musi być harcerzem) oraz instruktor z komisji.

Próba jest prowadzona na wysokim poziomie, w wymagający sposób – nigdy zbiorowo.

Sprawności wędrownicze są przyznawane rozkazem hufcowego. Mogą też być przyznawane na imprezach wędrowniczych organizowanych przez Chorągiew.

Namiestnik wędrowników w hufcu prowadzi rejestr przyznanych sprawności.

Wędrownik nosi oznaki sprawności wędrowniczych na prawym ramieniu zamiast oznak sprawności harcerzy.

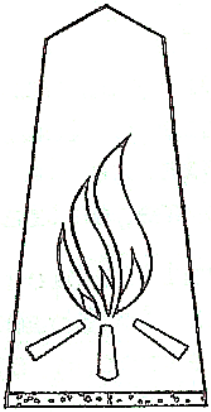
VII. MUNDUR I ODZNAKI

Wędrownicy noszą mundur harcerski i odznaki określone regulaminem wewnętrznym „Regulamin Mundurowy”

1. CHUSTA WĘDROWNICZA trójkątna, barwy zielonej, odcień dowolny, jednolity w drużynie lub hufcu.
Wędrownicy mogą nosić chustę drużyny macierzystej.

© ZHP – London 2026

2. LEWY NARAMIENNIK barwy ciemno-zielonej z wyhaftowanym ogniskiem, ułożonym prawidłowo w gwiazdę, sposobem skautowym, na długotrwałe palenie.

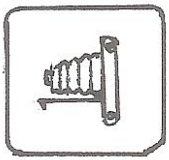

Trzy polana symbolizują trzy główne punkty pracy wędrowniczej:
- pracę nad sobą,
- szukanie miejsca w społeczeństwie,
- służba.

Trzy płomienie symbolizują:
- najniższy: zdrowie
- średni: wiedzę
- najwyższy: charakter i siły duchowe, wznoszące się ku Najwyższemu Dobru, ku Bogu, które razem tworzy harmonijny rozwój osobowy.

Prawo noszenia naramiennika przysługuje wędrownikom po wtajemniczeniu. Instruktorzy, którzy ukończyli kurs przewodników w specjalizacji wyłącznie wędrowników oraz namiestnicy i referenci wędrowników komend hufców i chorągwi również mają prawo noszenia naramiennika o ile odbyli wtajemniczenie wędrownicze.

3. OZNAKA SPRAWNOŚCI

Kwadrat o boku 25mm o zaokrąglonych rogach, barwy khaki z odpowiednim rysunkiem.

4. SZNURY FUNKCYJNE

Drużynowy wędrowników - sznur barwy czerwień polska, noszony wokół rękawa pod naramiennikiem.

© ZHP – London 2026

Przyboczny drużyny wędrowników lub zastępowy samodzielnego zastępu wędrowników - sznur jak drużynowy, noszony wokół szyi.

5. NUMER DRUŻYNY na podkładce barwy drużyny macierzystej, na prawym naramienniku.

6. Wędrownicy mają prawo nosić długie spodnie koloru mundurowego niezależnie od pory roku.

VIII. SZCZEBLE WĘDROWNICZE

ZASADY OGÓLNE

1. Regulamin wprowadza 3 szczeble wędrownicze:

BRĄZOWA SZYSZKA - Wędrownik Łazik

SREBRNA SZYSZKA - Wędrownik Włóczęga

ZŁOTA SZYSZKA - Wędrownik Arcy Włóczęga

2. Zdobywanie Szyszek jest jednym z podstawowych czynników wychowawczych w zakresie samowychowania i samokształcenia wśród wędrowników.

3. Szyszki reprezentują szczebel wyrobienia wędrowniczego i nie należy ich mylić ze stopniami młodzieżowymi, które nadal stanowią zasadniczy program wychowania harcerskiego.

ODZNAKI SZYSZEK

Szyszka Brązowa - jest oryginalna szyszka, noszona w formie rozety-suwaka na chuście harcerskiej.

Szyszka Srebrna - jak Brązowa, z tym, że posiadanie jej jest dodatkowo oznaczone wąskim, srebrnym paskiem (2mm. maks. szeroki) na dolnym brzegu naramiennika

© ZHP – London 2026

wędrowniczego.

Szyszka Złota - jak Srebrna, z tym, że pasek na naramienniku wędrowniczym jest złoty.

WSKAZÓWKI DO PRZEPROWADZANIA PRÓB

1. Ubiegający się o Szyszki Wędrownicze muszą posiadać sprawności III Szczebla i mieć zarejestrowaną obecność na kilkudniowych Złazach Chorągwianych Wędrowników, lub na innych podobnych spotkaniach wędrowniczych, oraz muszą się wykazać pracą dla Szczepu lub Ośrodka Parafialnego.

2. Próba na szyszkę jest przeprowadzona przez Komisję upoważnioną do tego przez Komendanta Chorągwi.

3. Próba na szyszkę odbywa się w czasie wędrówki z biwakowaniem. Wędrówka odbywa się w patrolu minimum dwóch wędrowników. Samodzielne wędrowanie przez indywidualnych wędrowników jest niedozwolone.

4. W czasie odbywania próby wędrownik gotuje własne posiłki i nie korzysta z lokali gastronomicznych.

5. Kopertę z trasą próby otrzymują patrole przed wędrówką z poleceniem otworzenia jej w odpowiednim czasie i miejscu.

6. Po ukończonej próbie dziennik marszu i wywiady uczestników muszą być przekazane do instruktora odpowiedzialnego za program.

7. Na podstawie pomyślnie odbytej próby i przedłożonej dokumentacji wędrówek, szyszki przyznaje Komendant Chorągwi, lub upoważniony przez Komendanta Chorągwi Hufcowy.

8. Komenda Chorągwi może wprowadzić pewne zmiany w programie próby, jeżeli wędrówka nie odbywa się pieszo, lecz np. kajakami, rowerami czy innym środkiem transportu.

PRÓBY NA SZCZEBLE WĘDROWNICZE

© ZHP – London 2026

BRĄZOWA SZYSZKA - WĘDROWNIK ŁAZIK

Warunki dopuszczenia do próby:

1. Posiada przynajmniej jedną sprawność wędrowniczą.
2. Brał udział w kilkudniowym złazie wędrowników.
3. Brał udział w innych spotkaniach wędrowników.
4. Zapoznał się z higieną i techniką marszu.
5. Posiada pełny ekwipunek polowy.

Program próby:

1. Przejdzie pieszo w pełnym ekwipunku polowym trasę 24/48 km. drogami bocznymi, leśnymi lub ścieżkami, wyznaczoną miejscowościami, z przynajmniej jednym noclegiem pod namiotem i gotowaniem posiłków [dystans kajakiem 30-60 km., rowerem 110-180 km.].

2. Prowadzi dziennik marszu, zapisuje czas, dystans, gdzie jest, co robi oraz ciekawsze spostrzeżenia i własne uwagi.

3. Przeprowadzi przynajmniej dwa wywiady na trasie w wyznaczonych miejscowościach.

A. Wywiad historyczno-kulturalny, np.
a. kiedy miejscowość powstała, czemu, z czego była znana
b. sławni mieszkańcy w przeszłości.
c. kościoły, zabytki historyczne i inne ciekawostki
d. szkic/obrazek lub plan ważnego lub ciekawego budynku

B. Wywiad ekonomiczno-społeczny, np.
a. plan miejscowości
b. środki komunikacji
c. zajęcia mieszkańców
d. zakłady pracy, przemysł, możliwości rozwoju
e. usługi publiczne /szpital, poczta, policja/
f. inne ciekawostki

© ZHP – London 2026

Tematy powyższe mogą być podzielone, ze względów praktycznych, na kilka mniejszych wywiadów w różnych wyznaczonych miejscowościach.

Wywiady należy przeprowadzać raczej przez rozmowy z mieszkańcami lub z własnej obserwacji nie korzystając z miejscowej biblioteki itp.

SREBRNA SZYSZKA - WĘDROWNIK WŁÓCZĘGA

Warunki dopuszczenia do próby:

1. Posiada przynajmniej trzy sprawności wędrownicze.
2. Brał udział w dwóch złazach wędrowniczych.
3. Brał udział w obozie wędrownym (minimum pięć dni).
4. Przedstawi szczegółowy dziennik jako dowód odbycia obozu.
5. Brał udział w innych spotkaniach wędrowniczych.
6. Posiada Brązową Szyszkę.

Program próby:

1. Przejdzie pieszo w pełnym ekwipunku polowym trasę 36-72 km. drogami bocznymi, leśnymi, ścieżkami, wyznaczoną miejscowościami, z przynajmniej dwoma noclegami pod namiotem i gotowaniem posiłków [dystans kajakiem 50-100 km., rowerem 160-270 km.].

2. Prowadzi dziennik marszu, zapisując czas, dystans, gdzie jest, co robi oraz ciekawsze spostrzeżenia i własne uwagi.

3. Przeprowadzi przynajmniej trzy wywiady na trasie w wyznaczonych miejscowościach lub okolicach.

A. Wywiad przyrodniczy:
a. przedstawi opis z rysunkami napotkanych drzew,

krzewów i kwiatów.
b. opis i rysunki napotkanych owadów, ptaków i zwierząt.
c. opis terenu.

B. Wywiad historyczno-kulturalny

C. Wywiad ekonomiczno-społeczny

Wywiady B i C zawierają tą samą tematykę jak na Brązową Szyszkę z tym, że jeden z nich jest prowadzony bardziej wyczerpująco w jednej wyznaczonej miejscowości.

ZŁOTA SZYSZKA - WĘDROWNIK ARCY-WŁÓCZĘGA

Warunki dopuszczenia do próby:

1. Posiada przynajmniej pięć sprawności wędrowniczych.

2. Brał udział w trzech złazach wędrowniczych; w tym jeden Złaz Chorągwiany.

3. Wziął udział w co najmniej jednym obozie wędrownym (minimum pięć dni), pełniąc odpowiedzialną funkcję.

4. Wziął udział w co najmniej jednej wyprawie zagranicznej (min. 7 dni) lub w dwutygodniowym obozie wędrownym w kraju zamieszkania, pełniąc odpowiedzialną funkcję.

5. Przedstawi szczegółowy dziennik jako dowód odbycia wyprawy (patrz pkt.4.)

6. Brał udział w innych spotkaniach wędrowniczych.

7. Posiada Srebrną Szyszkę.

Program próby:

1. Przejdzie pieszo w pełnym ekwipunku polowym trasę 54-104 km. drogami bocznymi, leśnymi lub ścieżkami, oznaczoną miejscowościami, z przynajmniej trzema noclegami pod namiotem i gotowaniem posiłków. Część

© ZHP – London 2026

trasy powinna się odbyć w terenie trudnym, dzikim np. górzystym.

Wędrówkę na Złotą szyszkę odbywa się tylko pieszo.

2. Prowadzi dziennik marszu, zapisując czas, dystans, gdzie jest, co robi oraz ciekawsze spostrzeżenia i własne uwagi.

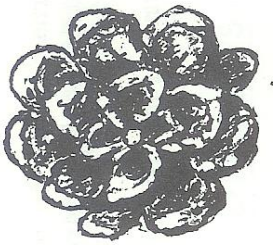
3. Przeprowadzi trzy wywiady na trasie w wyznaczonych miejscowościach lub okolicach:

A. Wywiad przyrodniczy.

B. Wywiad ekonomiczno-społeczny.

C. Wywiad historyczno-kulturalny.

Wywiady na Złotą Szyszkę są bardziej obszerne. Na przykład temat wywiadu może obejmować kilka miejscowości.

© ZHP – London 2026

FORMULARZE

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO
Komenda Chorągwi Harcerzy w..... (wzór)
Referat Wędrowników

PROTOKÓŁ PRÓBY

Na BRĄZOWĄ SZYSZKĘ - Wędrownik Łazik

Druh: .....

Data urodzenia ..... Stopień: .....

Przydział służbowy ..... Funkcja.....

Sprawności wędrownicze:(min 1).....

.....

Brał udział w:

a. Złazie Wędrowników

Data: ..... Miejscowość: .....

b. Innych spotkaniach wędrowniczych

Data: ..... Miejscowość: .....

Stwierdzam spełnienie warunków i dopuszczam do próby na BRĄZOWĄ SZYSZKĘ.

Data: ....

Podpis dopuszczającego

PRÓBA

L.p.	Wymagania	Ocena	Podpis i data
1.	Marsz w pełnym ekwipunku 24/48 km [lub 30/60 km kajakiem, lub 110/180 km rowerem], z noclegiem pod namiotem i gotowaniem posiłków		
2.	Opis trasy, uwagi i spostrzeżenia zapisane w dzienniku/logu		
3.	Wywiad historyczno-kulturalny		
4.	Wywiad ekonomiczno-społeczny		

Data rozpoczęcia próby:.....
Data zakończenia próby:.....

Do: KOMENDANTA CHORĄGWI HARCERZY .....

Na podstawie odbytej próby i przedłożonej dokumentacji wędrówek stawiam wniosek o przyznanie

druhowi:.....BRĄZOWEJ SZYSZKI

Data:.....

Podpis Przewodniczącego Komisji

© ZHP – London 2026

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO
Komenda Chorągwi Harcerzy w..... (wzór)
Referat Wędrowników

PROTOKÓŁ PRÓBY

Na SREBRNĄ SZYSZKĘ - Wędrownik Włóczęga

Druh: .....

Data urodzenia ..... Stopień: .....

Przydział służbowy ..... Funkcja.....

Sprawności wędrownicze:(min 3).....

.....

Brał udział w:

a. 2 Złazach Wędrowników

Data: ..... Miejscowość: .....

Data: ..... Miejscowość: .....

b. Innych spotkaniach wędrowniczych

Data: ..... Miejscowość: .....

c. Obozie wędrownym (min 5 dni):

Data: ..... Marszruta: .....

Stwierdzam spełnienie warunków i dopuszczam do próby na SREBRNĄ SZYSZKĘ.

Data: ....

PRÓBA *Podpis dopuszczającego*

L.p.	Wymagania	Ocena	Podpis i data
1.	Marsz w pełnym ekwipunku 36/72 km [lub 50/100 km kajakiem lub 160/270km rowerem], z dwoma noclegami pod namiotem i gotowaniem posiłków		
2.	Opis trasy, uwagi i spostrzeżenia zapisane w dzienniku/logu		
3.	Dziennik/log obozu wędrownego		
4.	Wywiad przyrodniczy		
5.	Wywiad historyczno-kulturalny		
6.	Wywiad ekonomiczno-społeczny		

Data rozpoczęcia próby:.....
Data zakończenia próby:.....

Do: KOMENDANTA CHORĄGWI HARCERZY .....

Na podstawie odbytej próby i przedłożonej dokumentacji wędrówek stawiam wniosek o przyznanie

druhowi:.....SREBRNEJ SZYSZKI

Data:.....

Podpis Przewodniczącego Komisji

© ZHP – London 2026

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO
Komenda Chorągwi Harcerzy w..... (wzór)
Referat Wędrowników

PROTOKÓŁ PRÓBY

Na ZŁOTĄ SZYSZKĘ - Wędrownik Arcy-włóczęga

Druh: .....

Data urodzenia ..... Stopień: .....

Przydział służbowy ..... Funkcja.....

Sprawności wędrownicze:(min 5).....

.....

Brał udział w:

a. 3 Złazach Wędrowników w tym 1 Złazie Chorągwianym

Data: ..... Miejscowość: .....

Data: ..... Miejscowość: .....

Data: ..... Miejscowość: .....

b. Innych spotkaniach wędrowniczych

Data: ..... Miejscowość: .....

c. Obozie wędrownym i wyprawie zagranicznej:

Data: ..... Marszruta: .....

Data: ..... Marszruta: .....

Stwierdzam spełnienie warunków i dopuszczam do próby na ZŁOTĄ SZYSZKĘ.

Data: ....

PRÓBA *Podpis dopuszczającego*

L.p.	Wymagania	Ocena	Podpis i data
1.	Marsz w pełnym ekwipunku 54/104 km, z trzema noclegami pod namiotem i gotowaniem posiłków		
2.	Opis trasy, uwagi i spostrzeżenia zapisane w dzienniku/logu		
3.	Dziennik/log wyprawy zagranicznej		
4.	Wywiad ekologiczno-przyrodniczy		
5.	Wywiad historyczno-kulturalny		
6.	Wywiad ekonomiczno-społeczny		

Data rozpoczęcia próby:.....
Data zakończenia próby:.....

Do: KOMENDANTA CHORĄGWI HARCERZY .....

Na podstawie odbytej próby i przedłożonej dokumentacji wędrówek stawiam wniosek o przyznanie

druhowi:.....ZŁOTEJ SZYSZKI

Data:.....

Podpis Przewodniczącego Komisji

© ZHP – London 2026

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO
Komenda Chorągwi Harcerzy w..... (wzór)
Hufiec.....

PROTOKÓŁ PRÓBY

Na Sprawność Wędowniczą.....

Druh: .....
Data urodzenia ..... Stopień: .....
Przydział służbowy ..... Funkcja.....
Jest dopuszczony do odbycia próby przed komisją:.....
.....

Rzeczoznawca – nazwisko .....

Adres.....

Kwalifikacje.....

Data: ....
PRÓBA *Podpis dopuszczającego*

L.p.	Wymagania	Ocena	Podpis i data

Do: HUFCOWEGO HUFCA HARCERZY .....

Na podstawie odbytej próby z wynikiem.....

Proszę o zarejestrowanie/przyznanie sprawności wędrowniczej

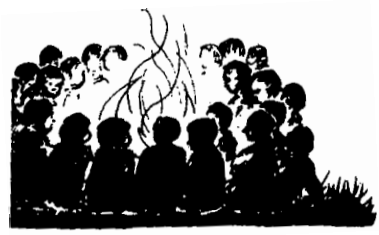
.....

druhowi:.....

Data:.....

Podpis Przewodniczącego Komisji

© ZHP – London 2026

CZĘŚĆ DRUGA:

INFORMACJE DODATKOWE

WTAJEMNICZENIE

Wtajemniczenie jest obrzędem wędrowników, który jest odpowiednikiem pasowania zucha na harcerza. Odbywa się w jakiś czas po przejściu harcerza do gałęzi organizacyjnej wędrowników – nie później jak rok.

Okres po przejściu a przed wtajemniczeniem powinien być okresem rozpoznawczym, zarówno dla kandydata jak i dla jego przełożonych.

Ponieważ jest to obrzęd, może mieć różny przebieg w szczepach i drużynach. By jednak był ważny musi zawierać dwa składniki:

1. Odnowienie Przyrzeczenia harcerskiego.
2. Właściwe wtajemniczenie, z nadaniem naramiennika.

W obrzędzie biorą udział tylko instruktorzy i wędrownicy po wtajemniczeniu. Wtajemniczenie jest wewnętrznym przeżyciem harcerza i jego współbraci wędrowników, którzy witają go w swoje szeregi. Nie powinno być widowiskiem dla osób postronnych.

Obrzęd odbywa się tylko w terenie, w miejscu panującym nad okolicą skąd łatwo jest wytyczyć kierunek na Warszawę. Pożądane jest, by każdy Hufiec i Chorągiew miały swoje ustalone „Szczyty Wtajemniczenia”.

Obrzęd powinien się odbyć wieczorem, przy ognisku, poprzedzony wędrówką na przeżycie z wywiadem, patrolami 2-3 osobowymi.

© ZHP – London 2026

Obrzęd wtajemniczenia przeprowadza podharcmistrz lub harcmistrz. W wyjątkowych wypadkach, za uprzednim zezwoleniem hufcowego lub szczepowego (w zależności od miejscowych warunków), obrzęd może przeprowadzić trzech wędrowników po wtajemniczeniu.

Zarówno Przyrzeczenie jak i Prawo Harcerskie ma inny wydźwięk i znaczenie dla chłopca 11-letniego, a inne dla ponad 15-letniego młodzieńca. Przyrzeczenie harcerskie składa się tylko raz w życiu, odnowienie zaś jest stwierdzeniem wobec świadków, że harcerz ma nadal szczerą wolę służyć Bogu, Polsce i bliźnim i być posłusznym Prawu Harcerskiemu i że rozumie do czego to go zobowiązuje.

PRZYKŁAD PRZEPROWADZENIA OBOWIĄZKOWYCH ELEMENTÓW OBRZĘDU WTAJEMNICZENIA

Prowadzący obrzęd:	*Czy chcesz pozostać wierny Prawu i Przyrzeczeniu harcerskiemu?*
Harcerz:	*Tak, chcę.*
Prowadzący:	*Wędrownik dobrowolnie zobowiązuje się do pracy nad sobą, do szukania swego miejsca w społeczeństwie i do służby w jak najszerszym zakresie. Czy chcesz zostać wędrownikiem?*
Harcerz:	*Tak*.
Prowadzący:	*Odnów więc Przyrzeczenie.*

Harcerz zwraca się twarzą w kierunku Polski, na azymut Warszawy uprzednio wytyczony i składając dwa palce na sztandar harcerski lub flagę polską, albo nad ogniskiem, recytuje sam z pamięci rotę Przyrzeczenia:

Mam szczerą wolę, całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu harcerskiemu.

Prowadzący obrzęd przystępuje do harcerza, który zwraca się do niego. Prowadzący obrzęd nakłada naramiennik

© ZHP – London 2026

wędrowniczy na lewe ramię harcerza. Następuje gratulacyjny uścisk dłoni.

Nowy wędrownik salutuje i odchodzi do szeregu obecnych wędrowników/świadków, którzy po kolei mu gratulują.

Jeśli ma być wtajemniczonych kilku harcerzy, to każdy po kolei odnawia Przyrzeczenie i otrzymuje naramiennik oraz regulamin.

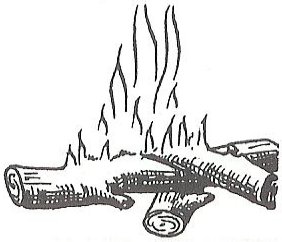
Prowadzący obrzęd: *Ponieważ wyraziłeś wolę zostania wędrownikiem, wtajemniczam Cię w twoją nową pracę.*

Trzy polana ogniska na naramienniku wędrownika, który Ci w tej chwili nałożyłem, symbolizują twoje obowiązki pracy nad sobą, szukania miejsca w społeczeństwie i służby.

Będziesz starał się być przykładem dla innych, członkiem prawdziwej elity harcerskiej. Regulamin, który Tobie wręczyłem, pomoże Ci dążyć do tego samodzielnie. Zapoznaj się z nim i stosuj się do niego.

Następnie można odśpiewać Hymn Harcerski lub pieśń wędrowników „Choć Biedy Dwie”, albo zrobić wspólny okrzyk na powitanie nowego wędrownika.

Obrzęd zamyka krótkie ognisko typu poważnego.

© ZHP – London 2026

PROGRAM PRACY WĘDROWNIKÓW

Charakter programu wędrowników idzie po linii zainteresowań młodego człowieka.

O powodzeniu pracy drużyny będzie decydować realny program pracy, to jest taki program, który zainteresuje wędrowników i który można wykonać w warunkach pracy danej drużyny.

Podstawą do ułożenia zamierzeń całorocznych będą:

1. Założenia ideowo-programowe, zawarte w IV paragrafie Regulaminu,
2. Regulamin Wymagań na wyższe stopnie harcerskie (Harcerz Orli, Harcerz Rzeczypospolitej),
3. Regulamin Sprawności Wędrowników,
4. Próby na Szczeble Wędrownicze.

1. Założenia ideowo-programowe

Regulamin przewiduje następujące podstawy programowe:

a. Praca nad sobą.
b. Szukanie miejsca w społeczeństwie.
c. Służba.

Są to założenia, na których powinne być oparte wszelkie zamierzenia i programy wędrowników odnośnie drużyn i zastępów samodzielnych, jak również samotnych wędrowników.

Założenia i środki wykonania zostały podane na stronach *10-11.* Uzupełniają się wzajemnie i tworzą logiczną i silną podstawę do pracy wędrowniczej.

PRACA NAD SOBĄ

Przy realizowaniu tego punktu pomocne jest prowadzenie dzienniczka osobistego z ewidencją pracy nad sobą. Można też skorzystać z Tablicy Baden Powell 'a *(strona 33)*.

Pamiętamy, że praca nad sobą jest chęcią ulepszenia siebie i otaczającego świata.

Ambicją każdego wędrownika powinna być pełna znajomość i rozumienie założeń i celów Harcerstwa, doskonałość w metodzie i technice harcerskiej.

Widocznym znakiem spełnionych ambicji będą wyższe stopnie harcerskie, odznaki szczebli na naramienniku i ilość kwadratów sprawności na rękawie, które wraz z codzienną pracą nad własnym charakterem postawią go w kręgu elity harcerskiej.

Taki wędrownik stanie się nie tylko przykładem dla młodszej braci harcerskiej, ale także wzorem młodego obywatela, wzbudzającego sympatię i szacunek wśród społeczeństwa.

SZUKANIE MIEJSCA W SPOŁECZEŃSTWIE.

W tym założeniu programowym chodzi przede wszystkim o wyrobienie u wędrownika kierunku życiowego, według wyznaczonego celu.

Wędrownik planuje swoją przyszłość i następnie pracuje nad nią, aby dokonać tego, co zamierzał. Zdobywa wiedzę i doświadczenie, które pozwalają mu świadomie kontrolować i w razie potrzeby zmieniać obrany kierunek. Bierze pełną odpowiedzialność za swój rozwój intelektualny i społeczny, aby stać się dojrzałym Polakiem i obywatelem, zdolnym działać efektywnie w pracy zawodowej, w harcerstwie jak i w szerszym społeczeństwie.

© ZHP – London 2026

Wywiady

W uzupełnieniu sposobów wykonania tego założenia programowego warto zwrócić uwagę na wywiady, które są jednym z ważniejszych środków metodycznych i bardzo charakterystyczne dla wędrowników.

Wywiady turystyczne są oczywiście częścią programu kilkudniowych wędrówek w ciągu roku, obozów wędrownych, złazów itp. - np. wywiad miejscowości pod kątem ekonomiczno-społecznym, historycznym czy innym. Ale także – w szerszym znaczeniu – wywiady powinny być włączane do programu drużyny w miejscu zamieszkania.

Każdy taki wywiad jest osobistym pogłębianiem swoich wiadomości na dany temat – a więc zdobywaniem wiedzy, która może pomóc w rozwoju życiowym. Może też wyrabiać cechy społeczne, przez rozmowy z innymi – zrozumienie dla cudzych poglądów, pewność siebie itd.

Wywiady mogą być najróżniejszego rodzaju o ile dokonują zamierzonego celu.

Wywiady mogą być długotrwałe, kiedy informacje zbierane mają zakres szeroki czy szczegółowy. Mogą również być godzinne czy parogodzinne, wykonane podczas wędrówki, wycieczki lub wypadu.

Można także prowadzić wywiady bardziej osobiste, pod kątem zainteresowania danego wędrownika, np. fachowe, sportowe, kulturalno-rozrywkowe, techniczne itp.

Drużyna powinna prowadzić jeden długotrwały wywiad. Bardzo dobrze do tego nadają się np.:

1. Wywiad polskiej społeczności w kraju zamieszkania.
Wywiad dużego miasta względnie większego obszaru w kraju zamieszkania pod kątem polskości:
a. instytucje społeczne
b. domy polskie
c. różne polonica

© ZHP – London 2026

d. sklepy i zakłady pracy
e. ilość polskich rodzin czy osób
f. przyczynki historyczne (najstarsi osiedleńcy, gdzie stacjonowały jednostki wojsk polskich itd.)

2. Wywiad miasta lub regionu w Polsce.
Wywiady dokonane na podstawie relacji krewnych czy znajomych, artykułów, fotografii, korespondencji, książek pod kątem:
a. historii
b. zmian powojennych
c. planów na przyszłość itp.

Krótkie wywiady, rozdawane na zbiórce drużyny do wykonania patrolom, mogą być przygotowane przedtem przez drużynowego w formie pytań lub uzgadniane podczas zbiórki. Wywiady takie mogą być używane jako forma przygotowania do stopni H.O. i H.R. i do zdobywania sprawności.

Raporty z wywiadów, zawierające szkice, rysunki i inne materiały, powinny znaleźć się w dzienniku patrolu i dzienniczkach indywidualnych wędrowników lub być przedstawione w innej formie.
Raporty te mogą być omówione na zbiórce drużyny.

Wywiady są wspaniałym sposobem poznania świata i znalezienia swego miejsca w społeczeństwie.

SŁUŻBA

a. Służba dla Polski i społeczeństwa

- przez znajomość Kraju Ojczystego (zbieranie informacji przez czytelnictwo, wywiady, dyskusje itp.)

- przez doraźną pomoc charytatywną Krajowi (branie udziału w wysyłkach i zbiórkach na cele polskie)

- przez poznanie społeczeństwa polskiego w kraju zamieszkania

© ZHP – London 2026

- przez pomoc dla lokalnych organizacji polskich (szkoła, parafia)

Typową akcją społeczną może być:

- udział w życiu kościoła np. jako lektor

- opieka nad grobami polskimi w lokalnym cmentarzu

- pomoc w zajęciach polskiej szkoły

- wizyty w szpitalu, domu opieki lub tp.

- pomoc starszym czy chorym osobom

Wędrownik może obrać sobie jakąś akcję indywidualną, z której zdaje sprawę na spotkaniach patrolu lub zbiórkach drużyny.

Sposobności do akcji społecznej nigdy nie brakuje. Zaangażowanie indywidulane może też rozwinąć się w akcję zbiorową patrolu czy nawet całej drużyny.

b. Służba dla Organizacji (Z.H.P.) np.

- przez pomoc w szczepie w pracach i imprezach gromady zuchów i drużyny harcerzy

- przez reprezentowanie szczepu wraz z innymi jednostkami szczepu w wystąpieniach oficjalnych

- przez współpracę z Organizacją Harcerek (wspólne kominki, dyskusje, prace w sekcjach np. tańce narodowe)

- przez celowe dążenie drogą kształcenia instruktorskiego

Do Służby należą także t.zw. Akcje Wędrownicze, które nieraz mogą być połączone z akcją zarobkową.

Przykłady takich akcji użyteczności społecznej, a równocześnie zarobkowej to kolędowanie z gwiazdą i turoniem na Boże Narodzenie, czy przygotowanie i sprzedaż palemek na Palmową Niedzielę.

© ZHP – London 2026

COŚ MNIE WOŁA...

Coś mnie woła, coś mnie nęci
Iść w bezbrzeżną świata dal,
Bo już taki los włóczęgi
Za swobodą wieczny żal.

Pól swoboda, lasów cisza
Posiadają dziwny czar;
Kogo tylko oczarują,
Temu zbrzydnie tłumów gwar.

Życie bujne i radosne
daje nam włóczęgi szlak.
Całe życie chciałbym przeżyć
Jak wędrowny, wolny ptak.

© ZHP – London 2026

PRACA NAD SOBĄ

Tablica Baden Powell'a

Cechy, które tworzą charakter	Składniki cech, które tworzą charakter
1. Cześć	Służba Bogu. Szacunek dla starszych
2. Honor	Prawdomówność i dotrzymywanie obietnic i przyrzeczeń. Lojalność: odpowiedzialność za czyny i słowa
3. Silna wola	Karność. Przestrzeganie regulaminów i ustaw. Oszczędność. Wstrzemięźliwość. Pogoda ducha.
4. Altruizm	Rycerskość. Bezinteresowność. Uprzejmość. Lojalność. Sprawiedliwość. Miłość Ojczyzny.
5. Inteligencja	Spostrzegawczość. Pamięć. Wnioskowanie. Pomysłowość. Spryt.
6. Wiara we własne siły	Nadzieja. Wytrwałość. Odwaga.
7. Radość życia	Pogoda ducha.
8. Energia	Zdrowie. Pomysłowość. Ambicja. Wesołość

Po prawej stronie tablicy mamy szereg głównych składników tworzących charakter.

Wiele z nich można rozbić na szereg podrzędnych składników lub pochodnych np. dotrzymywanie obietnic" jest związane w wielu wypadkach z punktualnością.

Wstrzemięźliwość dotyczy złych myśli i pożądań – tytoniu, alkoholu, narkotyków, jak również łakomstwa i obżarstwa.

© ZHP – London 2026

PRACA W DRUŻYNIE
(lub w ZASTĘPIE SAMODZIELNYM)

Drużyna Wędrowników jest normalnie mniejsza ilościowo od innych jednostek organizacyjnych (9+ wędrowników).

Na czele drużyny stoi drużynowy – instruktor dobrze orientujący się w zagadnieniach pracy wędrowników.

Komenda drużyny, o ile istnieje, składa się z drużynowego, przybocznego i ewentualnie skarbnika/kwatermistrza.

Członkowie komendy mogą, wraz z drużynowym, tworzyć osobny patrol lub z wyjątkiem drużynowego, należeć do innych patroli.

DRUŻYNOWY jest odpowiedzialny za pracę drużyny.

- opracowuje wytyczne programowe drużyny.
- koordynuje pracę patroli i sekcji
- przeprowadza zbiórki drużyny
- organizuje wystąpienia drużyny na zewnątrz (współpraca z polskim ośrodkiem itp.)
- organizuje pracę w ramach szczepu (pomoc jednostkom w szczepie)
- koordynuje pracę społeczną i zarobkową drużyny
- utrzymuje łączność i współpracę z drużyną wędrowniczek
- organizuje akcję letnią drużyny
- prowadzi administrację i Książkę Pracy Drużyny

Drużyna prowadzi pracę na trzech poziomach:

1. jako drużyna
2. jako patrole
3. jako sekcje

© ZHP – London 2026

1. JAKO DRUŻYNA

Wędrownicy zbierają się na Zbiórkach Drużyny możliwie co najmniej raz w miesiącu.

ZBIÓRKA Drużyny Wędrowników może zawierać elementy:

a. Formalne (zbiórka patrolami, rozkaz, hymn/śpiew)
b. Sprawozdawcze (sprawozdania patrolów z pracy, ocena dzienniczków)
c. Programowe (omówienie wytycznych programowych na następny okres, np. tematy wywiadów)
d. Inne (dodatkowy program przygotowany przez drużynowego, względnie przez patrole lub sekcje)

Drużyna organizuje program wędrówek (patrolami czy drużyną) co najmniej 4 razy w roku, możliwie z nocowaniem oraz obóz wędrowny w ramach akcji letniej.

2. JAKO PATROLE

Regulamin przewiduje 3-osobowy patrol wędrowników, zaprzyjaźnionych kolegów.

Na czele patrolu stoi patrolowy. Każdy członek patrolu jest patrolowym przez pewien czas (np. jeden miesiąc).

Każdorazowy patrolowy prowadzi Dziennik Patrolu: wpisuje wyniki wywiadów, programy odbytych zbiórek itd.

Przekazuje go swemu następcy po uprzednim odpisaniu.

Wędrownicy, którzy wyjeżdżają na studia, ale chcą nadal pozostać w macierzystej drużynie wędrowników, mogą tworzyć „patrol uniwersytecki” i spotykać się od czasu do czasu, a nawet organizować imprezy dla innych członków drużyny w swoim miejscu studiów.

© ZHP – London 2026

ZBIÓRKI PATROLI winne odbywać się co najmniej dwa razy w miesiącu

a. Przeprowadzając wywiady przydzielone patrolowi na zbiórce drużyny.
b. Przygotowując się do stopni H.O., H.R. i do sprawności.
c. Prowadząc pracę społeczną lub zarobkową.
d. Udzielając pomocy gromadzie czy drużynie harcerzy.
e. Planując wszelkie akcje np. wędrówki

Zbiórka patrolu z zasady będzie się odbywała w sposób bardziej swobodny, ale zawsze należy jej nadać charakter harcerski, by nie zamieniła się w zwykłe spotkanie towarzyskie.

3. JAKO SEKCJE

Sekcje grupują wędrowników o tych samych zainteresowaniach lub specjalnościach.

Stan sekcji jest zmienny, tak jak i jej okres pracy.

Spotkania - zbiórki sekcji odbywają się od czasu do czasu w zależności od potrzeby i chęci członków.

Do sekcji jednej drużyny mogą należeć wędrownicy z innych drużyn, a także wędrowniczki za pozwoleniem swych władz i zgodą drużynowego.

Sekcje pracują w specyficznym kierunku np.: sport (jaki?), modelarstwo, filatelistyka, samochody, szachy, kultura lub tańce narodowe czy sekcja aktorska itp.

Możliwości są tak szerokie, jak zainteresowania samych wędrowników – należy je wykorzystać!

© ZHP – London 2026

KSZTAŁCENIE INSTRUKTORSKIE

Każdy wędrownik jest potencjalnym instruktorem. Wędrownicy, posiadający zamiłowania lub uzdolnienia wychowawcze, organizacyjne lub kierownicze, tworzą w szczepie specjalną sekcję instruktorską, której zadaniem jest przygotowanie członków sekcji do próby na stopień przewodnika.

WSPÓŁPRACA Z WĘDROWNICZKAMI

Wędrowniczki mają podobną strukturę organizacyjną.

Drużynowa Wędrowniczek podlega Hufcowej i Szczepowej.

Wędrownicy i wędrowniczki mają osobny program, dostosowany do ich zainteresowań i rodzaju służb.

Wędrownicy i wędrowniczki prowadzą swoje zbiórki osobno.

Natomiast mogą mieć wspólne spotkania jak praca w sekcji, wspólne widowiska, kominki, wieczorki towarzyskie, a nawet wędrówki za zgodą hufcowej i hufcowego i w obecności instruktora i instruktorki.

© ZHP – London 2026

AKCJA LETNIA

Metoda skautowa polega na wychowaniu w gronie rówieśników. Każdy wiek powinien mieć w harcerstwie możliwości pełnego wyżycia się. W czasie akcji letniej obóz stały jest właściwym środowiskiem wyżycia się chłopców w wieku harcerzy.

OBÓZ WĘDROWNY, względnie obóz stały z ciągłym programem wędrówek i wywiadów, jest właściwym programem akcji letniej wędrowników.

RODZAJE OBOZÓW

Obóz Stały - „Główne Miejsce Postoju”

a. przy obozie drużyny macierzystej, czy obozie hufca,
b. samodzielny, stały obóz wędrowników,
c. obóz stały, połączony z pracą społeczną.

Obóz Wędrowny - typowa, samodzielna akcja drużyny wędrowników.

Obóz taki, żeby dał maksymalne wyniki powinien:
- wędrować po ciekawej trasie turystycznej,

- nie łączyć się ze zbyt wielkim wysiłkiem fizycznym - przeciętne maksimum 15 km. pieszego marszu dziennie (zależnie od terenu),

- być urozmaiconym serią zadań, gier i wywiadów

- być okazją do zdobycia sprawności związanych z wędrowaniem

- zakończyć się stwierdzeniem odbycia części próby na szczeble wędrownicze („Szyszki”) z wpisaniem do karty próby

Obóz wędrowny może także być wędrówką kajakową, kolarską, żeglarską, konną itp. itd.

© ZHP – London 2026

OBOZY STAŁE „GŁÓWNE MIEJSCE POSTOJU”

Bardzo ważne jest, aby nazwa „Główne Miejsce Postoju” była dobrze rozumiana.

„G.M.P.” to obóz-baza, z którego dokonywane są wyprawy i wypady w okoliczny teren.

a. G.M.P - przy drużynie harcerzy.

Przede wszystkim należy podkreślić, że drużyna wędrowników ma własny program i zajęcia i nie może być zatrudniona przez cały czas trwania obozu przez komendę obozu harcerzy.

Współpracę obu jednostek uzgodni komendant obozu harcerzy z komendantem obozu wędrowników, pamiętając dobrze o swych obowiązkach w realizowaniu własnych programów i potrzeb podległych im chłopców.

Obóz wędrowników też nie powinien się znajdować w obrębie obozu drużyny harcerzy, aby nie przeszkadzać sobie wzajemnie w realizowaniu programu i rozkładu dnia.

Niemniej, wędrownicy to stare wygi harcerskie z doświadczeniem w obozowania i spece w technice harcerskiej.

Czego więc może się spodziewać komenda obozu harcerzy od starszych braci wędrowników?

- pomocy w postaci praktycznych wskazówek przy rozbijaniu i urządzaniu obozu,
- pomocy w grach i ćwiczeniach drużyny,
- pomocy w biegu na stopnie i komisjach na sprawności obozowe,

© ZHP – London 2026

- obecności na ogniskach, kiedy to wędrownicy dadzą przykład pomysłowości w pokazach i harcerskiego umiłowania piosenki.

Wędrownicy wykażą dużo taktu i będą pamiętać, aby „nie pchać nosa tam, gdzie ich nie proszą" i swoją obecnością, czy zbyt częstymi radami nie wprowadzać zamieszania w tok pracy obozowej młodszej drużyny.

UWAGA! Wędrownicy w żadnym wypadku nie „budują obozu dla harcerzy". Mogą za to popisać się specyficznym urządzeniem, obiektem lub zdobnictwem obozowym.

Przede wszystkim zaś, będą świecili przykładem postawy harcerskiej i wysokim poziomem pracy.

A czego mogą się spodziewać wędrownicy od drużyny harcerzy?

- wspólnego zakupu prowiantów przywiezionych ze sobą czy poczynionych na miejscu,

- opieki nad obozowiskiem i sprzętem wędrowników w czasie ich wędrówek.

- szacunku i serdeczności ze strony komendy i młodszych harcerzy.

- zezwolenie najmłodszym wędrownikom na udział w biegu na stopnie w celu zdobycia stopnia ćwika

Obóz taki nadaje się szczególnie dla młodszej wiekiem drużyny wędrowniczej, dla której wysiłek fizyczny dłuższych marszów dzień po dniu, może się okazać zbyt wyczerpującym i w rezultacie niedającym pełnej radości z włóczęgi.

© ZHP – London 2026

Jedno, dwu czy trzydniowe wypady patroli z określonymi zadaniami i trasą, nie wyczerpią fizycznie, a dadzą zaprawę na przyszłość, przy czym myśl powrotu do wspólnego ogniska i odpoczynku podtrzyma na duchu młodszych i początkujących włóczęgów.

Zaś dobrze opracowany program np. sprawnościowy w obozie pozwoli na odprężenie a także doda do urozmaicenie przeżycia wędrowniczego.

Ten typ obozu nadaje się szczególnie do lepszego poznania pracy wędrowniczej oraz przygotowania się do próby na „Brązową Szyszkę".

b. G.M.P. - Samodzielny Stały Obóz Wędrowników.

Samodzielny Stały Obóz Wędrowników to własny obóz-baza, z którego dokonywane są wyprawy i wypady w okoliczny teren.

Różni się od obozu G.M.P. przy drużynie harcerzy w dwóch zasadniczych aspektach:

1. Jest samodzielny administracyjnie i gospodarczo.
2. Ma program czysto wędrowniczy

Korzyści z takiego obozu:

- swoboda organizacyjna i programowa,
- możność przerabiania praktycznej części na stopnie i sprawności,
- udoskonalenie obozownictwa i pionierki obozowej,
- dobry sposób wprowadzenia do akcji czysto wędrowniczej młodych i nowych wędrowników.

Program takiego obozu stałego będzie zawierał:

- jednodniowe wypady patrolami,
- kilkudniowe wyprawy patrolami lub całej drużyny, połączone z próbą na „Brązową Szyszkę” (w zależności od zasad obowiązujących w danej Chorągwi)
- ćwiczenia i zajęcia sprawnościowe,
- zajęcia i konkursy z techniki obozowania,
- bieg na stopnie, jeśli potrzebny (ćwik),
- ćwiczenia sportowe,
- ogniska wędrownicze.

Przy organizowaniu wypraw patroli czy całej drużyny, należy pamiętać, że ktoś powinien zostać w obozie (jeden z patroli czy służbowy).

c. G.M.P. - obóz stały połączony z pracą społeczną.

Może się zdążyć, że drużyna wędrowników postanowiła połączyć akcją letnią z pracą społeczną. Może to być na przykład pomoc dla polskiego ośrodka, domu starców czy stanicy harcerskiej.

Będzie to obóz, wymagający wysiłku fizycznego i organizacji „jak w zegarek”, dlatego też bardziej odpowiedni dla starszych harcerzy wędrowników.

W tym wypadku trzeba przeplatać pracę z przyjemnością wędrówki – i jedno, i drugie realizować na zmianę, jak w czasie samodzielnego obozu, np.: część drużyny na wędrówce, część pracuje, a potem zmiana.

Przed obozem drużynowy powinien jasno i wyraźnie omówić z kierownictwem ośrodka na czym będzie polegała pomoc drużyny, jej obowiązki, a także warunki i miejsce zakwaterowania, obozowania i wyżywienia.

© ZHP – London 2026

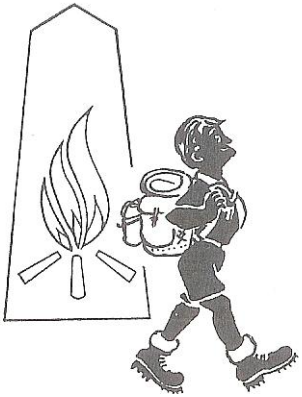
Przedstawi równocześnie program pracy wędrowniczej i system pracy, aby ktoś nie zrozumiał, że cała drużyna przez cały czas będzie do dyspozycji.

Wczesne i wyraźne uzgodnienie warunków przyczyni się do owocnej współpracy i miłych stosunków.

Na każdym obozie stałym obowiązuje osobny Regulamin Obozu oraz Regulamin Służby.

© ZHP – London 2026

OBÓZ WĘDROWNY

Obóz wędrowny to jedna z najpiękniejszych przygód harcerskich, a zarazem idealny program wędrowniczej akcji letniej.

Miara sukcesu takiego obozu zależeć będzie w dużej mierze od wyboru trasy i organizacji.

Trasa powinna być na tyle urozmaicona, by stworzyć możliwość ciekawego programu krajoznawczego i turystycznego.

Na wędrówkach należy unikać dróg głównych ze względu na bezpieczeństwo, równocześnie przyjemniej jest wędrować bocznymi drogami lub ścieżkami przez pola i lasy.

Przy tym powinno się pamiętać, że

PROGRAM JEST ISTOTĄ OBOZU,
A NIE POKONYWANIE DYSTANSU.

Tereny trudne np. góry przebywa drużyna całością, poza tym może wędrować patrolami po wyznaczonych trasach i spotykać się przy końcu dnia w umówionym miejscu.

© ZHP – London 2026

Trasa wędrówek w dogodnym terenie nie powinna przekraczać przeciętny dystans 15 km. dziennie, w terenach trudnych mniej, w zależności od charakteru tego terenu.

Marszruta patroli powinna być urozmaicona serią zadań specjalnych i gier, a także wywiadami o charakterze przyrodniczym, społecznym itd.

Powinien być przydzielony patrolom przeciętnie jeden wywiad dziennie – oczywiście patrole mogą też dodać inne wywiady w ciekawych miejscach na swojej trasie.

Każdy uczestnik obozu prowadzi swój indywidualny dzienniczek, tzw. „log", pisany w czasie postojów. Ponadto każdy patrol może prowadzić ogólny „log" wędrówki.

Rano, po śniadaniu, zbiórka – ewentualnie z rozkazem – meldowanie się patrolami, rozdanie patrolom tras i zadań (wywiady). Wymarsz możliwie nie później niż godz. 9.00.

Wieczorem (około godz. 18.00) zbiórka patroli w umówionym miejscu. Kolacja i część sprawozdawcza (omówienie dziennej trasy, odczytanie i ocena wywiadów).

Część sprawozdawcza może się odbyć przy ognisku przed wspólnym, nocnym biwakiem.

Należy unikać nocowania patrolami.

O ile możliwe, wszystkie nocne biwaki, a także dłuższe postoje, winne być zawsze uzgodnione z właścicielem terenu, określając dokładnie czas pobytu, uzyskanie pozwolenia na palenie ogniska itp.

Należy biwakować w odpowiedzialny sposób. Przy opuszczeniu terenu zawsze podziękować właścicielowi i oczywiście zostawić miejsce noclegu tak, jak je zastaliśmy.

Istnieje, jednakże możliwość tzw. „dzikich biwaków", na odludziu. Jest to raczej dla bardziej doświadczonych

wędrowników albo w drodze wyjątku, dla przeżycia. W takich sytuacjach trzeba sobie zapewnić dobry zapas wody, a przed opuszczeniem miejsca biwaku trzeba dopilnować, aby wszelkie ogniska zostały starannie wygaszone i ślady noclegu wzorowo zamaskowane.

Program obozu wędrownego może zawierać:

- przeprowadzenie części prób na sprawności oraz ewentualnie szczeble wędrownicze,

- co najmniej jeden dzień w połowie trasy na zajęcia w obozie (suszenie się, pranie, sport, gry polowe itd.),

- czas na codzienny dobry uczynek, chociażby za pozwolenie na biwakowanie

- możliwość spędzenia nocy czy dnia pod dachem, np. Youth Hostel, farma

Należy zawsze mieć na uwadze ewentualne skrócenie trasy lub zmiany w programie.

STAN ZDROWIA UCZESTNIKÓW JEST ZAWSZE

WAŻNIEJSZY OD PRZEBYCIA TRASY.

Warto też pamiętać, że wędrowanie to nie jest tylko wędrówka z plecakiem w terenie, ale też wędrówka przez życie.

Powinna być w dużej mierze zbliżeniem z przyrodą i napotkanymi ludźmi.

HIGIENA MARSZU

- regularne mycie na nocnych postojach (szczególnie nogi i stopy),

- odpowiednie ubranie uzależnione od pogody/terenu,

© ZHP – London 2026

- w dni słoneczne nosić lekką czapkę i w razie potrzeby smarować się kremem przeciw słonecznym, szczególnie na ramionach i z tyłu kolan,

- umiejętne naciągnięcie pasów na plecaku (szczególnie pas na biodrach – „hip-belt") dla rozmieszczenia ciężaru,

- kąpiel kiedykolwiek nadarzy się okazja (należy przewidzieć na trasie pływalnie czy hostele),

- posiadanie wystarczającej zmiany bielizny i skarpet,

- posiadanie dobrze „wychodzonych" butów (nigdy nowych założonych pierwszy raz!), oraz wełnianych skarpet, które się nie „ślizgają" czy fałdują,

- natychmiastowe opatrzenie pęcherzy czy ran na stopach (osobista, mała apteczka),

- dużo picia w czasie marszu (zapobieganie odwodnienia),

- większe (gorące) posiłki jeść rano i wieczorem, drobne „przekąski" w czasie marszu,

- wystarczająco soli w posiłkach (utrata wody przez pocenie w czasie marszu),

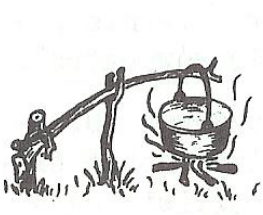
- nie maszerować „do upadłego" (szkodzi zdrowiu i nie sprawia przyjemności),

Stosując takie drobne praktyki, zapobiegniecie wielu problemom i oszczędzicie sobie niewygody, bólu a nawet może przedterminowego zakończenia wędrówki.

© ZHP – London 2026

GOSPODARKA NA OBOZIE WĘDROWNYM

Gospodarka na obozie wędrownym jest zupełnie inna aniżeli na obozie stałym.

Przede wszystkim gospodarz nie musi gotować ani pilnować gotowania, bo <u>każdy patrol gotuje dla siebie.</u>

Niemniej funkcja gospodarza jest bardzo ważna; on dysponuje pieniędzmi, bo kupuje prowiant po drodze, więc będzie równocześnie skarbnikiem.

Obowiązki gospodarza zaczynają się, przed obozem, kiedy planowana jest trasa wędrówki, szczególnie jeżeli wędrówka ma się odbyć w terenie mało zamieszkałym.

Musi on zaplanować razem z komendantem, gdzie będzie można kupić prowiant i czy sklepy w tym dniu będą otwarte.

Na ogół można wygodnie nieść prowiant na trzy dni (plus prowiant zapasowy), a więc trasa wędrówki powinna przejść przez miasto czy wioskę ze sklepami przynajmniej co trzy dni.

Jeżeli wędrówka jest w terenie górzystym, gdzie zawsze jest dużo świeżej wody, można używać więcej prowiantów suszonych, które są bardzo lekkie, a więc można nieść więcej niż na trzy dni.

Powinno się także przewidzieć możliwość kupna paliwa do polowych kuchenek.

Na wędrówce nie można planować jadłospisu szczegółowo. Najlepiej kupować prowiant w taki sposób, aby patrole miały przydzielone to, co będą potrzebowały.

© ZHP – London 2026

Przy zakupach należy unikać produktów w szklanych słoikach, a za to zaopatrzyć się w pewną ilość torebek i pojemników plastikowych na suchy prowiant jak cukier, kawa, sól itp.

Prowiant jak i sprzęt patrolowy powinien być równomiernie podzielony (co do wagi) pomiędzy członków patrolu.

Powinna być także przestrzegana kolejność spożywania prowiantu, aby ulżyć sobie ciężaru w czasie marszu; tak więc możliwie najpierw puszki itd.

ZAPASOWY PROWIANT

Poza codzienną przydzieloną żywnością, każdy patrol powinien posiadać dodatkowy, jednodniowy zapas prowiantu. Będzie to prowiant raczej suszony lub w proszku, gdyż jest lekki i może dłużej przetrwać.

Będzie to tzw. „żelazny zapas" przechowywany w patrolu przez cały obóz wędrowny na wypadek nie dojścia na czas do sklepu czy innych okoliczności.

RODZAJ PROWIANTU

Wyżywienie na obozie wędrownym musi być racjonalne i zbalansowane.

- dużo proteiny (wielkie zużycie w czasie marszu)

- więcej soli niż zwykle (utrata przez pocenie)

- sery, świeże owoce i jarzyny

Obecnie można kupić coraz więcej specjalnych potraw suszonych i w proszku, przewidzianych na wyprawy wędrownicze.

Warto zaopatrzyć się w pewną ilość przed obozem; są lekkie i łatwe do pakowania. Niemniej nie należy zaniedbać produktów świeżych.

Należy pamiętać, że używanie produktów suszonych

© ZHP – London 2026

i w proszku wymaga świeżej wody.

Warto też mieć ze sobą dodatkowo (poza głównym posiłkiem) trochę czekolady, rodzynek czy orzeszków do „przegryzienia” w czasie marszu na krótkich postojach; bardzo ważne do u trzymania energii. Takie produkty mogą także stanowić część „żelaznego zapasu”.

GŁÓWNE POSIŁKI W CZASIE DNIA - przykład.

Śniadanie: duży posiłek (gorący)
- owsianka z mlekiem
- jajka smażone z bekonem
- kanapki z serem lub wędliną
- kawa lub herbata

Obiad: lekki posiłek (najlepiej przygotowany wcześniej), np. kanapki, owoce, ser – może być spożywany „po trochę”. Na którymś postoju można zagotować wodę na zupę (z proszku) lub herbatę.

Kolacja: największy posiłek (gorący)
- zupa (może być z proszku lub puszki)
- jakieś danie mięsne z ziemniakami (lub makaronem) i jarzyną
- owoce, herbata

Jest dużo czasu, więc można spokojnie przygotować „wytworną” wędrowniczą kolację. Deszcz też nie przeszkodzi; można bez kłopotu gotować pod namiotem.

UWAGA - Wędrownik szanuje i rozumie przyrodę, podziwia jej piękno, dlatego nie zostawia najmniejszego śladu po swoim postoju czy biwaku. - Miejsce pozostaje takie, jakie je zastał, a może nawet zostawi je w lepszym stanie.

© ZHP – London 2026

EKWIPUNEK WĘDROWNIKA

Wędrowanie stało się bardzo popularne na całym świecie, szczególnie w okresie wakacyjnym. W związku z tym jest na rynku przeróżność sprzętu i ubrania wędrownego różnego gatunku i ceny.

Przy tym warto pamiętać, że nie wszystko co drogie, musi być dobre i praktyczne.

W spisie ekwipunku podane są rzeczy niezbędne; od roztropności i doświadczenia wędrownika będzie zależał wybór takich czy innych gatunków sprzętu i ubrania.

WYPOSAŻENIE OSOBISTE

1. BUTY - wygodne, możliwie lekkie (zależnie od terenu, ale w każdym razie zachodzące nad kostkę), skórzane lub z tworzyw syntetycznych, najlepiej wodoszczelne, z grubą (i nie gładką) podeszwą z tworzyw syntetycznych.
2. PLECAK - koniecznie ramowy z szerokimi, grubymi pasami na ramiona i biodra oraz sprzączkami na różne przyczepki.

   Pojemność plecaka:

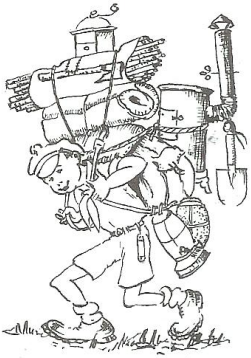
   Minimum 65 litrów na obozy wędrowne,

   30/35 litrów na krótkie wędrówki.
3. ŚPIWÓR - najlepszy w kształcie „mumii” z uszczelnionym zamkiem błyskawicznym i kapturem ze sznurkami. Syntetyczne śpiwory są cięższe niż puchowe, lecz tańsze i łatwiej

© ZHP – London 2026

się suszą w przypadku zamoknięcia.

4. PODKŁAD POD ŚPIWÓR - lekki z syntetycznego materiału.
5. KURTKA - lekka wiatrówka nieprzemakalna rodzaju „gore-tex” lub tp z dużymi kieszeniami i kapturem. Warto też mieć podobnego rodzaju długie spodnie nieprzemakalne, szczególnie na wędrówkach po górach.

6. UBRANIE - luźne i wygodne

- koszulki lekkie, bawełniane lub specjalistyczne
- spodnie lekkie, najlepiej kombinacja bawełny i sztucznych tworzyw nie denim (Dżinsów wędrownik nie nosi)!
- sweter wełniany, nie za gruby i/lub kurtka polar (t.zw. ‘fleece’) ze suwakiem
- krótkie spodenki przydadzą się w czasie upałów i w ciepłym klimacie
- skarpety grube, wełniane (ewentualnie z domieszką sztucznego tworzywa)
- mundur harcerski (chociaż się w nim nie wędruje, ale potrzebny przy oficjalnych

© ZHP – London 2026

okazjach np. msza św.)

7. MENAŻKA - w której można gotować, z nożem, łyżka, otwieraczem do puszek (łatwo zapomnieć!), zapałkami i kubkiem.
8. MANIERKA - metalowa, lekka - lepsza od plastiku
9. LATARKA - wspaniała taka, którą można przywiązać do głowy
10. KOMPAS-BUSOLA - pewna, w dobrym gatunku.
11. RÓŻNE - razem spakowane i wiadomo, gdzie są;
    - przybory do mycia i czyszczenia
    - przybory do konserwacji butów
    - dzienniczek wędrownika
    - notes, pióro i ołówek
    - warto mieć w patrolu aparat fotograficzny.

UWAGA! Planując wędrówkę, należy dostosować ilość i rodzaj ekwipunku do pory roku, terenu i długości akcji.

SPRZĘT PATROLU

Sprzęt ten jest zwykle w posiadaniu drużyny i przydzielony jest patrolom przed obozem wędrownym.

1. NAMIOT

2-3 osobowy z podłogą wszytą zachodzącą około 10cm. na ścianki boczne. Płachta przykrywająca („flysheet") jeśli

luźna to na deszczu stawia się ją pierwszą.

Lepszy jest namiot, który się zapina w płachtę – zawsze można odpiąć, a na deszczu stawia się wszystko odrazu. Kołki aluminiowe, lekkie. Waga całości nie powinna przekraczać 5kg. Namioty mogą być różnego kształtu; zależy od upodobań, potrzeb i tradycji drużyny, oraz terenu wędrówki.

2. KUCHENKA

a. gazowa: może najwygodniejsza, ale gotowanie na niej zajmuje więcej czasu i wymaga dobrej osłony przed wiatrem. Można zakupić systemy o silniejszym ciśnieniu.

b. na paliwo płynne: silniejszy płomień, więc szybsze gotowanie, ale dodatkowy problem z noszeniem i zakupem paliwa.

c. na paliwo kompaktowe typu np. wojskowego: wszystko w jednym pudełku, zajmuje mało miejsca

Właściwie zależy od upodobania. Można też mieć kombinacje systemów.

3. MAPY

W dużej skali, przynajmniej 1:50,000. Jedną mapę otrzymuje patrol, drugi egzemplarz jest w posiadaniu komendy. W terenie dzikim np. górzystym lepiej mieć mapę 1:25,000.

4. ŁOPATA

Najlepiej mały, ogrodniczy rydel.

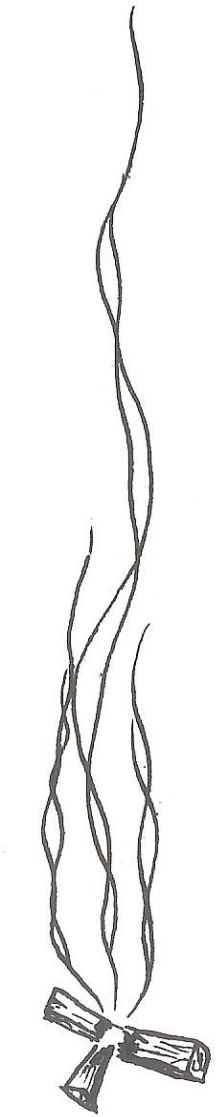
5. ZBIORNIK

Na wodę; plastikowy, min. 4 litry, przydatny na noclegach, pusty nosi się zwinięty lub przyczepiony do plecaka.

Sprzęt patrolu powinien być równomiernie (co do ciężaru) rozdzielony pomiędzy członków patrolu.

© ZHP – London 2026

JAK DOBRZE NAM...

Jak dobrze nam zdobywać góry
I młodą piersią wchłaniać wiatr,
Prężnymi stopy deptać chmury
I palce ranić ostrzem Tatr.

Mieć w uszach szum –
Strumieni śpiew –
A w żyłach roztętnioną krew.

Hejże hej! Hejże ha!
Żyjmy więc póki czas,
Bo kto wie, bo kto wie,
Kiedy znowu ujrzę was.

Jak dobrze nam po wielkich szczytach
Wracać w doliny, w progi swe;
Przyjaciół jasne twarze witać –
O, młoda duszo, raduj się!

Mieć w uszach szum....

Jak dobrze nam tak, przy ognisku,
Tęczową wstęgę marzeń snuć.
Patrzeć, jak w niebo iskra tryska
I wokół siebie przyjaźń czuć.

Mieć w uszach szum....

Jak dobrze nam głęboką nocą
Wędrować jasną wstęgą szos,
Patrzeć jak gwiazdy niebo złocą
I czekać, co przyniesie los.

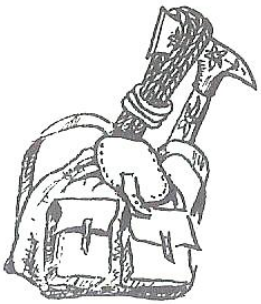
Mieć w uszach szum....

© ZHP – London 2026

WYKAZ ŹRÓDEŁ

1. J.Andruśkiewicz - Harcerskie Obozy Wędrowne.
2. S.Sosnowski J.Stykowski - Sakwa Włóczykija.
3. A. Wasilewski - Pod Totemem Słońca
4. J.Wieliczko - W Kręgu Wędrowników.
5. B.Pancewicz - Praktyczne Wskazówki do Pracy nad Sobą.
6. B.Pancewicz - Jak Pracują Wędrownicy.
7. Marek Nalewajko - wyd. „Na Tropie" no.3/76, 5/76, 11/76, 1/77, 2/77, 3/77, 6/77.

Przydatny link – http://www.zhpgkh.org/dla/wedrownikow

Grupie Arcy-Włóczęgów zbierających się corocznie na Złazie Wędrowników „Młody Las" w St. Briavels, W.B., za cenne uwagi do Wydań Trzeciego i Czwartego.

© ZHP – London 2026

© ZHP – London 2026